

MÄNNISKAN ÄR BÅDE TIGGARE OCH FURSTLIG

Luther insåg vår dubbelhet

Alla människor har ett ansvar för att välja det goda, oavsett om man är kristen eller inte. Ingen är förmer än någon annan, oavsett religiös tillhörighet, och vi lever alla av samma nåd. På olika sätt bidrar vi människor till att upprätta och bära livet: till att vara medskapare.

”Vi är alla tiggare”, lär det ha stått på en lapp bredvid Martin Luthers dödsbädd. Med hela sitt väsen hade han förstått att han levde av nåd, inte av egna prestationer.

Luthers teologi är fylld med *både och*. Samtidighet är ett genomgående drag i hans teologi. Människan är på en gång tiggare och furstlig. På en gång den friaste av alla gentemot Gud, samtidigt bunden till medmänniskan som

Även när vi inte vet om det använder Gud människor som sina medarbetare, oavsett personlig tro. I vardagen, i hem och på arbetsplatser bidrar vi till att upprätta och bära livet.

en tjänare, ja som slav. Människan är på en gång otillräcklig, syndare, bortvänd från Gud och världen, kretsande kring sitt eget och samtidigt fri, rättfärdig, älskad och upprättad. *Simul iustus et peccator*.

Just därför, som upprättad syndare, är människan fri och kapabel att ta in medmänniskans och världens behov. Hon blir fri från kretsandet kring det egna och blir indragen som Guds medskapare.

Kallelsen ligger i uppgiften

Samtidigheten går igen i Luthers etik. Han skiljer mellan så kallad borgerlig, allmänmänsklig rättfärdighet och rättfärdighet inför Gud. Den första kallar han *iustitia civilis*. Den innebär att vi med hjälp av vårt förnuft och vår känsla kan avgöra vad som är rätt eller fel, ont eller gott. Även när vi inte vet om det använder Gud människor som sina medarbetare, oavsett personlig tro. I vardagen, i hem och på arbetsplatser bidrar vi till att upprätta och bära livet.

Luthers exempel var ofta konkreta. Det var bagaren som bakar bröd, slaktaren som ser till att det finns kött, föräldrar som arbetar för mat och husrum åt sina barn, som lagar mat, tvättar och tröstar. Till och med barnen har sin uppgift, att leka, bli rädda, pröva nytt och växa. Allt detta såg han som kallelser i livets olika områden för att värna livet mot det onda. De destruktiva krafterna finns också hela tiden, men Gud skapar ständigt nytt, ofta med hjälp av människor. För inget av detta behöver man vara religiös. Kallelsen ligger i uppgiften.

Men inför Gud den rättfärdige behövdes något mer, menade Martin Luther, nämligen fullkomlighet. Det kan ingen prestera, utan bara ta emot som en gåva, gratis, av nåd. Luther kallade det för den gudomliga eller andliga rättfärdigheten, *iustitia spiritualis*. Den kan förstås som en ny klädnad, som dopkläningen när man döps, rättfärdighetens mantel eller en kärlekens omfamning.

Myndiga med ansvar

I dag innebär detta för det första att alla människor ingår i sammanhang där de är Guds medarbetare. Den romersk-katolska kyrkan talar ofta om människor med god vilja. Det är långt fler än de som ser sig som kristna. Det är alla som vill göra rätt och gott, även om de liksom alla kan misslyckas och behöva börja om.

För det andra innebär det att människor är myndiga och har ett eget ansvar. Vi kan ofta välja det goda. Det är ingen naturlag att följa onda strömningar. Det har betydelse att gå mot strömmen.

För det tredje är det en inbjudan till ödmjukhet. De kristna är inte nödvändigtvis bättre än andra. De vet inte alltid bättre vad som är rätt i varje situation. Det gäller inom politiken och i familjen liksom i kyrkan.

Vaccin mot hybris

De två sorters rättfärdighet som Luther skriver om i en skrift med samma namn, *Om två sorters rättfärdighet*, är som en sorts vaccin mot övermod, hybris och hyckleri. Kristna är inte förmer. De ska naturligtvis sträva efter det goda, men det gör många människor. Den starka erfarenheten av att leva av nåd, som tiggare, kan leda till att vi ser på medmänniskan just som medmänniska, inte som klient som ska utsättas för vår barmhärtighet, kanske till och med utnyttjas för att vi ska känna oss goda.

Om vi inser att vi alla är tiggare så ser vi medmänniskan just som en annan människa i behov av respekt och mänskligt bemötande, inte som ett föremål för välgörenhet.

En röst i samtiden

När vi ska ta stora beslut om hur livet ska ordnas i samhälle, kyrka eller familj är det inte heller säkert att de kristna är klokare än andra. Även kyrkan, Kristi kropp, har del i världens bortvändhet. Men om vi på djupet anar att vi lever av nåd så smittar det av sig på hur vi anser att människor ska bemötas.

Det gäller inom sjukvården, på dagis, i snabbköpsköen och påverkar naturligtvis beslut om bostadsfördelning och förmögenheter. Här kan kyrkan påminna om den nåd hon lever av och därför vara en röst i samtiden, som lyfter fram att vi alla är tiggare, att vi alla lever av nåd. Ibland blir kyrkan då en motkultur, ibland en medkultur, som byggs

tillsammans med alla av god vilja. På så sätt kan vi vara en stark röst för barmhärtighet, fred och försoning.

Kärleken smittar

Luther var övertygad om att vi aldrig helt kan åstadkomma Guds rike på denna jord, men som människor bör vi sträva efter så goda och rättvisa förhållanden som möjligt. Om vi tar Luthers sista ord om att vi alla är tiggare på allvar så har det uppenbara konsekvenser för hur vi möter dem som bokstavligen tigger i våra kvarter, och i vår värld. Med den allmänna rättfärdigheten, *iustitia civilis*, kan vi använda känsla och förnuft för att göra vad vi kan för att ingen ska behöver tigga. Samtidigt inspirerar den gudomliga nåden, Guds egen rättfärdighet, *iustitia spiritualis*, till överflöd och blomstring. För Guds kärlek smittar.

ELISABETH GERLE

SAMTALSFRÅGOR

I vilka situationer gör det skillnad att vara medveten om att vi lever av nåd, inte av egna prestationer?

Vad innebär det för dig att bidra till att upprätta och bära livet?

När och hur behöver vi som kyrka och som människor gå emot onda strömningar? När kan vi lära av andra?